

Over mijn vader

Jolijne Viergever

Niets is mij meer vertrouwd dan de aanblik van mijn vader achter zijn dambord. De manier waarop hij een stel stenen in zijn hand houdt, het geruststellende getik wanneer ze in één beweging op het bord worden geplaatst en hoe ze vervolgens van veld naar veld worden geschoven. Een A'4tje met damborden erop geprint, waarop hij de composities noteert, ligt naast het bord. Op de achtergrond klinkt klassieke muziek.

Als kind vond ik het heerlijk om bij hem in de kamer te zitten lezen. We hoefden geen woord te wisselen, ik genoot van zijn aanwezigheid en de vertrouwde damgeluiden. Haalde af en toe een kop koffie voor hem en limonade of thee voor mezelf. Gelukkige momenten die iedere keer weer boven komen als ik hem in zijn werkkamer aantref.

Dammen is altijd mijn vaders grote passie geweest. Hij werd al jong lid van de plaatselijke damclub en deed mee aan diverse damwedstrijden en toernooien. Mijn grootouders hadden in die tijd geen auto, dus op een gegeven moment werd het te lastig om aan de grote toernooien ergens in den lande deel te nemen. Maar niet getreurd, mijn vader legde zich toe op de andere kant van het damspel: het componeren van problemen en eindspelen. En we weten allemaal wat daar van gekomen is ☺

Systeemkaarten

Mijn vader gebruikte systeemkaarten om zijn problemen en eindspelen te noteren: zo'n pakje met 50 kaarten in folie verpakt dat je er door middel van een bandje af kon halen. In de linker bovenhoek mocht ik een dambord stempelen. Geweldig vond ik het als ik weer een voorraadje mocht aanleggen: stempel op het stempekkussen, kaartje en nauwgezet voldoende druk uitoefenen om een mooie afdruk te krijgen. Voor de kaarten timmerde hij bakken. Honderden kaarten vonden hun weg naar een bak.

De computer

Later, toen we het tijdperk van thuiscomputers in gingen, schreef hij zijn eigen damprogramma DPRO, waarin standen konden worden opgeslagen en gemakkelijk konden worden gezocht. Dit programma gebruikte hij ook voor zijn 'levenswerk' de eindspel-encyclopedie, waarin hij alle eindspel composities uit de Nederlandse, Spaanse, Russische en Franse damliteratuur van voor en na WOII in kaart bracht. Informatie daarvoor vond hij in boeken en bibliotheken. Brieven werden geschreven naar collega problemisten overal ter wereld, en wanneer we met vakantie waren snuffelden we in bibliotheken en boekantiquariaten. Hele jaargangen van dambladen werden zo verzameld. De Koninklijke Bibliotheek van Den Haag was destijds –en waarschijnlijk nu ook nog wel– in het bezit van een hele bijzondere –en zeer kostbare– collectie Russische dam verzamelwerken. Ze mochten het pand absoluut niet verlaten en waren zelfs alleen met speciale toestemming in te zien. Na uitgebreide correspondentie en veel gelobby van zijn vriend Wendel Kruijswijk, die de dam- en schaakafdeling van de Haagse Bibliotheek vrijwillig runde, kreeg mijn vader toestemming om de boeken voor onbepaalde tijd mee naar huis te nemen.

Mijn grootste en dierbaarste bezit in die tijd was mijn harp. Mijn moeder, die wel even moest slikken toen hij met de kostbare lading thuiskwam, bracht me direct het volgende bij: als er ooit brand uitbreekt, eerst de boeken in veiligheid en dan pas je harp!! Ik denk dat zij stiekem een zucht van verlichting heeft geslaakt toen ze eindelijk weer teruggingen naar hun Haagse stekje!

Inbinden

Van zijn eigen werk maakte hij ook boeken. In zijn tweede werkkamer boven op zolder staat nog zijn inbindmachine. De getypte velletjes werden voorzien van een linnen rug en een mooie omslag. Zijn zwager, Piet Millenaar, was erg geïnteresseerd in boekbinden

en volgde hierin diverse cursussen, van harte aangespoord door mijn vader natuurlijk ☺ Al snel gingen pakken getypte vellen en verzamelingen damrubrieken en jaargangen richting Barendrecht, alwaar mijn oom er prachtige boeken van maakte. Zo staan er nu jaargangen van onder andere Dam Eldorado, Het Damspel, De Problemist, Dambrete (Letland), Saski en 64 (Rusland), L'Effort en Le Jeu de Dames (Frankrijk) in de grote wandkast op zijn kamer.

Al het damwerk gebeurde naast zijn drukke en verantwoordelijke baan. Mijn vader was een echt avondmens, dus het meeste gebeurde in de avonduren en natuurlijk in de weekenden: hij schreef damboeken, werkte aan de encyclopedie, zette en passant nog allerlei Russische werken om van 8 x 8 naar ons 10 x 10-bord, gaf ook nog wel eens lezingen en demonstraties en was eindredacteur van De Problemist. DP ging en gaat hem nu nog steeds zeer aan het hart. Hij typte het blad uit, stelde het samen en dan ging het naar de drukker. En dan had hij ook nog tijd voor ons en om onze boerderij in Ruinen te verbouwen.

Vreselijk trots ben ik altijd op mijn vader geweest, vooral ook toen hij de titel van Grootmeester in de damproblematiek kreeg. Zelf was hij er bescheiden onder, maar ik vertelde het iedereen die het maar horen wilde.

Mijn twee zonen (van 17 en 15) weten natuurlijk niet beter dan dat opa altijd achter zijn dambord zit. Als kind waren zij het meest onder de indruk van het grote dambord dat hij maakte voor zijn lezingen en demonstraties: een bord van 0,80 x 0,80 m dat kan worden opgehangen. In elk veld heeft hij een klein spijkertje geslagen. In de damstenen boorde hij een gaatje, zodat hij ze op het bord kon hangen in de gewenste stand. Ook zij zijn beretrots op hem en de titel Grootmeester vinden ze echt vet!

Revalidatie

Heel veel respect hebben we

voor het doorzettingsvermogen van mijn vader. Na zijn ernstige herseninfarct in 2003 moest hij zichzelf het damspel weer eigen maken. Dat ging zeker niet vanzelf. Hij plakte de nummers van de velden op het dambord en speelde stapje voor stapje partijen na door de betreffende nummer-tjes van de zetten op de velden op te zoeken en de stenen te verplaatsen. De eerste jaren kwam de computer er niet aan te pas, maar gaandeweg wist hij die ook weer te bedienen en lukte het hem zijn geliefde damprogramma weer te gebruiken.

Ook nu nog zijn mijn vaders dagen gevuld met het damspel. Een dambord boven op zijn werkkamer, een dambord beneden in de woonkamer. En nog steeds componeert mijn vader nieuwe problemen en eindspelen, het A'4tje naast het bord. Wanneer het vel vol is worden de standen overgezet naar de computer. En vervolgens krijg ik van hem enveloppen geadresseerd aan zijn vriend Leen de Rooij die ik voor hem verstuur en die Leen beantwoordt met aanvullingen en opmerkingen. Mijn vader geniet van deze correspondentie en laat mij altijd trots Leen's reactie's lezen. Ook met enkele andere damvrienden is er nog af en toe contact en dat doet hem goed.

Hij kijkt uit naar zijn dambladen en alle edities worden nog steeds door mijn oom ingebonden tot mooie verzamelboeken, die een plekje vinden in zijn boekenkast.

Vandaag heeft hij me duidelijk weten te maken dat hij graag alle damrubrieken uit het Reformatorisch Dagblad wil bundelen. Martin van Dijk, die al jaren verantwoordelijk is voor de rubriek, stuurt hem een exemplaar van de krant wanneer er een probleem van hem wordt geplaatst, dus we hebben een aardige stapel die teruggaat tot 2009. Maar als ik het goed begrijp zou hij nu toch ook wel graag alle andere publicaties ook willen.. en die van 2007 en 2008.

Een nieuw project is geboren, ik zal binnenkort eens contact zoeken met 's-Heer Abtskerke.....

The sight outside

Serge Yushkevitch

Image

Jacob Viergever: his name is synonym with the top class in the world of Dutch problemism. "It looks like J.Viergever's problem" – such characteristic did mean the highest estimation (according to Theo van Prooijen, see HD 5.1958).

Viergever had not something as "a study period". He took his place in line of the leading Dutch problemists almost immediately after his first problems appeared in the 1940s.

Viergever's best achievements are to be found in the area of many-pieces constructions. When he found a theme one could be certain that this theme would be explored in all its possible variations, a feature that was very useful for beginning and not very experienced authors. I would not say his many pieces problems are charming; on the contrary, they make a monumental impression. Like Egypt's

pyramids, for instance.

Viergever was very active in the KvD and did a lot of work. He organized reunions, founded a Guerra collection, started a *rubriek* called "The best problems: 10 years later". In 1965-1967 he led the problems section (together with L.de Rooij), in 1970 and 1984-1985 the endgames section. In 1969, he was one of the members of the Technical commission of the KvD to lay down the definitive *Scherpe Regels* (at least, for the present time). He won the reunion seven times. Furthermore, he collected a weight collection of various prizes in problemist's contests in the 1950s. And he did not only compose on the 100 square board but on the 144 square board as well.

Over and above this all, Viergever has proved himself as a perfect manager. In the years 1984-2002 he was editor-in-chief of DP, at

the same time being the KvD President. This was a very stable period in the KvD life, after some years of crisis.

And the list is not yet complete! He also is known as a wonderful endgame composer and as a connoisseur of endgames. He issued several books for endgames: "Vier witte stukken tegen twee zwarte dammen" (1971), "Eindspel-komposities met twee en drie zwarte dammen" (1973), "Drie witte dammen tegen een zwarte dam met een of meer schijven" (1972, in three volumes), "Manuscript C. Blankenaar" (1996), "Manuscript of L.Schut" (early 20th c.). But his most considerable work are the volumes of his "Eindspel encyclopedia", issued in the period 1980-1990s. In the first part almost all endgames from Spanish and Portuguese literature are included, in the second part publications in Russian and

the USSR literature. In both parts he presents endgames in their original version at the 64 squares board, with some transcriptions to the 100 squares board. The third part consists of endgames found in French books since the 17th century, including endgames found in periodicals from France, England, Belgium and Suisse. A titanic job of work!

And last but not least, Viergever was the only Dutch composer to whom the FMJD awarded the title "International Grand Master Honoris causa". This happened in 1990. In my vision this proof of honour was right, but I want to add that more Dutch composers deserved this title. David Douwes however, who was in that time President of the FMJD committee, only nominated Viergever, which once more confirms Viergever's great authority in the world of Dutch problemism.

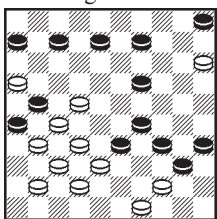
2. Problems

In my view, Viergever preferred problems ending in both 46/5 and *Triktrak* more than problems with another final. This pronouncement is based on the fact that he successfully composed problems with these finals during his entire composer's career, while problems with other themes are met in some periods, sometimes very intensively.

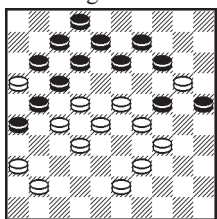
I give an example. In DP 8-10.1982 I published a series of problems with two *damoffers*. After some time a remark appeared that, perhaps, I was the problemist with the greatest number of problems with two damoffers. Probably, that remark functioned as a challenge for Viergever, for very soon he brought out in DP series of his problems with two damoffers, so many that the number exceeded the number of my compositions!

The best problems from those ending with both 46/5 and *Triktrak* belong to the highest achievements of problemism. They attract a spectator's attention immediately from the initial position and keep their strain during the whole solution. I give examples.

1 J. Viergever

2 J. Viergever

#1: 43, 11, 1, 30, 43, 10, S. Faysse: 34, 5. DP 10.1955.

#2: 238, 38, 10, 14, 1, 7, 31, 30, 46. DP 9.1956.

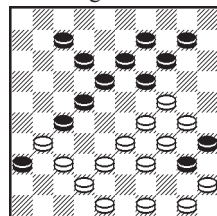
1 is a very elegant final idea has obtained

a rich crown by way of a combinational introduction.

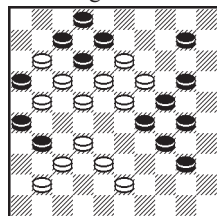
#2: a problem with a beautiful initial position. In the solution we find a very masked "tunnel" to the king line. The move 20-14 is a remarkable detail, because square 14, from which white departs to the king line, is occupied by black in the initial position. Motives of such mechanism can be watched in some of Steven Duursma's problems, but in this Viergever composition these ideas acquired the best "reincarnation".

#3 Again we meet a very balanced initial position. The attractive mechanism is the travel of the white piece 50 to the very long square 5: 494, 40(46) 38, 20, 23, 32 (43, a) 48x, 45, 3, 5. a(29) 45 etc. HD 1.1963.

3 J. Viergever

4 J. Viergever

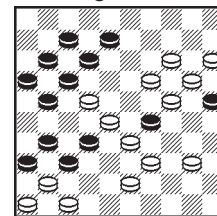

The two following problems are the result of Viergever's occupations with the theme "From 5 to 5" in the middle of the 1980s. A remarkable feature of composition #4 is first of all the fortress formed by the pieces 1, 7, 8, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23. And take attention to the admirable way in which that fortress is destroyed, and also to the final capture of white executed from square 16 over squares 7 and 23: #4: 28, 39, 31, 38, 5, 16, 12, 7, 5. DP 10.1986. The position appearing after 5x16 is rare: there are hardly problems where a white piece and a white king are placed in

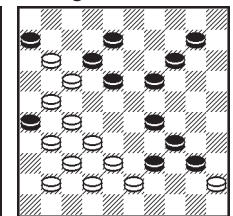
this way, besides taking in mind that in the initial position square 16 is occupied by black.

#5 contains an unique mechanism, which occurs in no other problem, namely the feature that square 5 is visited by two different white kings: #5: 150, 23, 5, 33, 42, 41, 18, 6, 11, 1, 5. DP 6.1987.

5 J. Viergever

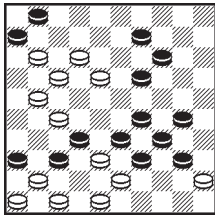
6 Viergever/Stuurman

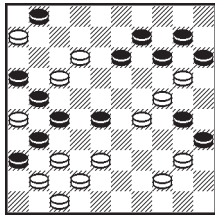
#6: 16(21A) 22, 27, 28, 31, 21, 3, 41, 5. A(48) 22, 28 etc. The problem is, without any doubt, a masterpiece, but regarding the authorships there are different points of view. Sometimes Viergever is indicated as the author, sometimes Arend Stuurman. Such a situation appeared because in the regulations of the KvD the copyright are not written carefully enough.

Viergever sent #6 to the KvD 46/5 collection in August 1954. The receipt was confirmed by Jan Pennings, who managed the collection. Viergever based his claim regarding the authorship on article 70 of the KvD Statutes, in which was written that the KvD considers the sending to a collections recognized by the KvD as a kind of a publication. After some time, on 16.10.1954, (not in May 1954, as it is indicated in the first volume of "4650 problemen" by J.Pennings) #6 was published in "De Maasbode" under Stuurman's name. It regarded the first public publication of the initial position of #6. And that publication can explain the two different opinions with regard to the authorship of #6.

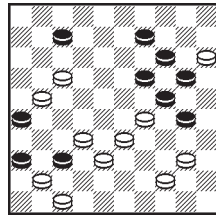
7 J. Viergever

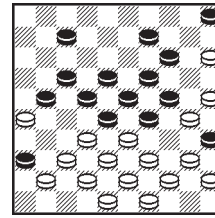
8 J. Viergever

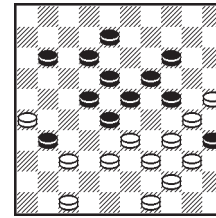
9 J. Viergever

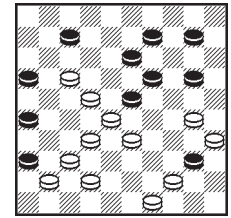
10 J. Viergever

11 J. Viergever

12 J. Viergever

As a foreigner from the Ukraine I can say: it was a good intention to consider any sending to a KvD collection as a kind of publication. But the KvD Statutes did not indicate that such sending can take off the author's right from a man who published the same problem, not knowing that his problem was already sent by somebody else to a KvD collection. However, does a KvD rule count for me and other foreigners? Following the international tradition –even the international laws perhaps–, I conclude that the first publication of something (a text, a piece of art, a draughts composition or whatever) guarantees the authorship to the author of that first publication. The KvD Statutes have a limited range: the KVD. For problemists from other countries the KVD Statutes are not interesting at all. Therefore I don't believe that a composer, in this case Arend Stuurman, can be deprived of his right to the authorship of #6! The KVD Statutes give an author the possibility to get the authorship of a composition. Very good, but these Statutes do not have the power to rob someone of his right to the authorship of somebody who made the first publication. Therefore, in my opinion #6 belongs both to Jaap Viergever and Arend Stuurman.

#7: 472, 31, 28, 272, 41, 23, 44, 450, 127, 10, 4, 6. DP 6.1975. A complicated game with two black kings. The manoeuvre 22x44 followed by 17x10 is the most characteristic for this problem.

#8: 19, 39, 34, 382, 44, 38, 7, 11, 30, 1, 6. DE 3.1982. My remark on this problem is the same as with regard to #2: details of this mechanism could be met both a miniature made by Willy Monsma, and afterwards in problems of various authors (in mine, for instance), but those details got their best "re-incarnation" in #8.

A similar remark I can make about #9: the origin of the mechanism is to be found in a problem of Jan Pennings in DP 9.1952, but in #9 that conception reached its optimal shape.

The final with the double-opposition on the triktrak means a challenge for any problemist. Viergever's reaction to that challenge is admirable: he composed not less than 14 (!) problems! Mostly in 1971, for the "Damrevue"-observation of this Lamontagne' final from the 17th century. Again an example of a kind of creative urge, confirming that Viergever was inclined to accept a challenge. #9: 12, 1, 4, 38, 9, 6. Lamontagne. Damrevue 7.1971.

#10: 20, 30, 39, 27, 28, 21, 3, 10, 1(39) 44, 6. Nieuwe Leidse Courant 24.12.1960. The balance of black and white in the initial position is not ideal (white has two pieces more), nevertheless #10 should be considered as an important achievement, because before this problem only Stuurman succeeded in six successive *meerslagen* without a king in the initial position. Unfortunately, the program of A. Gimbutas indicates 1.15-10 as a second solution.

Damoffers

Problems with *damoffer(s)* are frequent in Viergever's work. A damoffer brings a special effect, incomparable with an effect by the sacrifice of a piece. Moreover, a damoffer faces the problemist with technical difficulties, because in the initial position the king he sacrifices is a simple piece, which must pass the king line, which is not so easy. To promote a simple piece to king can be simply done, of course, by placing a piece on the horizontal 6-10. Such a primitive method is popular in our days in international contests and receive applause from the jury of those contests. But a real master will not use such a method for a real problem (maybe, only as an experiment). From this point of view we can ascertain that in the majority of Viergever's problems with damoffer(s) white gets its king from a piece that is not placed on the horizontal 6-10.

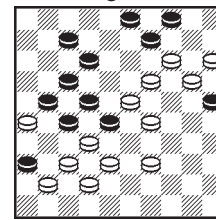
#11: 21, 17, 349, 7, 1, 39, 44, 24, 43. L'Effort 9.1950. Again we see a masterpiece, although

its solution does not correspond to the Dutch SR, because the fourth move is a *non economical* offer. Fortunately, this problem participated not in a Dutch contest but in a French contest, where this problem was awarded by the first prize!

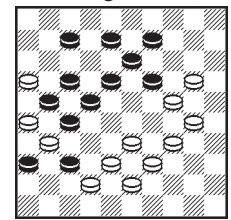
#12: 43(40x18, A) 31, 11, 2, 24, 21, 42. A(36x12) 31. DP 2.1958. Here we see the application of a choice in a good initial position. The mechanism shows the idea to take seven (!) black pieces with the capture 35x42. Chapeau! #13: 34, 31, 18, 2, 8, 3, 9, 24, 24. DP 6.12.1995. An improvement of Viergever's problem in HD 5.1958. We see two damoffers, and in 1958 this was a rather rare theme.

#14: 32, 27, 14, 34, 3, 9, 11, 17, 17. DP 1.1950. Contrary to the three previous problems we see a damoffer not executed by way of a capture, which is more difficult. A skilfully arranged idea in a good initial position.

13 J. Viergever

14 J. Viergever

3. Finishing point

Jacob Viergever is one of the brightest representatives of the Dutch problemism in the whole history. Being educated by the school of his country he strictly followed the norms of that school, with the exception that he sometimes accepted an uneconomical move. For the greater part he published a composition as a complex of interrupted series of black captures. I want point to another feature of his style: as a perfect endgame's connoisseur Viergever could easily build his compositions on long endgames. But as a rule he did not connect long endgames with a combination, emphasizing the combination. One more feature that contributes to my respect for his rich individuality.

1984-2003: het gezicht van DP

Arie van der Stoep

Op de openingspagina van DP jaargang 1975 stond de naam van een nieuwe eindredacteur: Klaas Venema. Hij hield het acht jaar vol, tot een tanende gezondheid hem dwong per 31 december 1982 het ambt neer te leggen.

Vooruit, Rein Losekoot was bereid in te springen. Maar het moest niet te gek worden: één nummer, het gecombineerde nummer van februari en april 1983, dat was wel genoeg. Frits

van Gaans nam het een jaar van hem over, verzorgde DP tot en met het gecombineerde februari-aprilnummer 1984.

De voorzitter van de KvD, Jaap Viergever, greep in: zo kon het niet langer. In het juninummer van 1984 stond zijn naam tweemaal op de voorpagina: als eindredacteur van DP en als voorzitter van de Kring. En zo zou het bijna 20 jaar blijven. Als Viergever in de lente van 2003 niet was getroffen door

een zware hersenbloeding, zou hij dan nog in functie zijn geweest? Het zou zomaar kunnen.

Tot en met het nummer van oktober 1985 was Viergever "slechts" voorzitter en eindredacteur. Tot die tijd werd DP al jaren uitgetypt en gedrukt in Sittard. Zo lang de animo om aan het blad mee te werken gering was en het aantal pagina's beperkt, was dat financieel haalbaar. Maar toen er in de jaren '80 steeds meer KvD-leden

opstonden om iets voor het blad te doen en het aantal pagina's toenam, uitte de dienstdoende penningmeester steeds luider zijn zorgen.

Viergever nam maatregelen.

Om te beginnen bracht hij het overdreven grote lettertype terug tot een kleiner formaat. Een veel kleiner formaat, zo klein dat ik me afvraag of slechtziende oudere abonnees geen loep nodig hadden. Dat was per december 1985.

Daarmee werd het aantal pagina's per nummer aanzienlijk teruggebracht. De drukker diende naar ik aanneem een rekening in die was uitgesplitst in werkuren van de typiste en het aantal afgedrukte pagina's, dus de penningmeester was daar blij mee.

Dat was nog niet genoeg. Van mei 1948 tot en met het nummer van december 1986 verscheen DP in een handzaam klein formaat. Ongeveer even hoog als een roman maar breder. Met het eerste nummer van 1987 brak Viergever met die traditie: hij stapte over op formaat A4. Ik heb daar nog tegen geprotesteerd: nu past DP niet meer in m'n boekenkast met literair werk. Literatuur? Was dat nou voor een belachelijke opmerking. Literatuur was niet het punt

waar de wereld op werd geijkt, dat was het tijdschrift "De Ingenieur". En "De Ingenieur", die had formaat A4. Ik moest me er wel bij neerleggen. Anno 2013 is DP in formaat A4 traditie.

Omdat het uittypen van DP door een juffrouw de kas onevenredig bleef belasten, ging Viergever ergens in deze jaren DP zelf uittypen. Wanneer precies is mij niet bekend, maar ik vermoed dat hij zoetjesaan steeds meer bijdragen op zijn computer uittipte en drukklaar aanleverde. Toen in de lente van 1991 de Limburgse drukker failliet ging, stond hij voor het blok. Met zekerheid heeft hij het nummer van juni 1991 helemaal zelf uitgetypt. En dat bleef hij doen, al werd zijn taak verlicht doordat de computer in steeds

meer huishoudens doordrong en medewerkers hun kopij zelf typen. Ze kopieerden hun file dan naar een zogenaamde floppy disk, inmiddels een antiquiteit. Die stuurden ze dan op naar Viergevers huisadres in Amersfoort.

Op vergaderingen deelde hij meermalen mee dat het werk hem te veel werd en ermee wilde stoppen. Even zovele malen liet hij zich door de vergadering overhalen toch alsjeblieft zijn schouders eronder te blijven zetten. Aart de Zwart was daar een meester in door telkenmale het woord te vragen en de voorzitter-eindredacteur-uittyper met lof te overladen, niet verzuimend meteen te wijzen op de kas van de Kring, die nu toch zo noodlijdend gevuld was.

Wat weinigen zich realiseer-

den was, dat Viergever nog een vierde pet droeg: hij zorgde voor het contact met de drukker. Weliswaar had hij een bedrijf in Amersfoort gevonden, maar hij had er nochtans zijn werk aan. Hij moest toch zes keer per jaar een ritje maken om de kopij af te leveren, in de gaten houden of de drukker ander werk geen voorrang gaf en of deze de nummers op tijd naar Rotterdam stuurde. Daar woonde de verzender, Frits van Gaans, tevens penningmeester. Die had geen auto en leverde DP daarom in twee etappes af bij een postkantoor in het centrum van Rotterdam.

Viergever vervulde zijn vier baantjes tot die fatale lentedag in 2003. Het is toch eigenlijk niet voor te stellen.

De vele verdiensten van Viergever

Arne van Mourik

Vanmorgen werd er gebeld. Ik deed open en zag op de stoep een computer staan. Grijs van vermoeidheid en met een hangend ooglid waar onderuit trage tranen druppelden. "Kom binnen", zei ik, "en zet je neder bij het knapend haardvuur". [...] Toen hij weer wat op krachten was gekomen (mede door een paar sigaretten) vroeg ik hem alleen maar: "Zeker een poos voor Jaap Viergever gewerkt?" En zo ging Max Douwes nog een poosje door over een computer die menskunde studeert. Eindredacteur Viergever plaatste de tekst, uit een door hem zelf ontvangen brief van Douwes, in DP februari 1986.

Tweekoppig

Destijds was Jaap Viergever nog geen twee jaar verzorger van De Problemist, en leidsman van de Kring. Een zeldzame combinatie, die hij zou volhouden tot een hersenbloeding hem er in het voorjaar van 2003 toe dwong het dubbele roer over te geven. Het was wenen voor zijn damvrienden; Ir. Viergever, de meest onmisbare problemist van de jaren tachtig en negentig. leek werkelijk alles onder controle te hebben. Bij jaarvergaderingen was hij overduidelijk de spil om wie alle andere aanwezigen draaiden. Discussies in 'zijn' blad loste hij vredelievend op. Zo besloot hij een ogenschijnlijk lastige kwestie vóór en na het overlijden van Jan Scheijen (DP december 1986 p.200, hoofdrolspelers Arie van der Stoep en Leen de Rooij) met de nuchtere woorden: "Heeft Arie door zijn wijze van uitdrukken (die altijd wat aan de scherpe kant is) de negatieve kanten van Jan wat benadrukt, Leen doet m.i. nu het tegenovergestelde: hij overdrijft de positieve richting. Het evenwicht is wat mij betreft nu weer aardig hersteld!" Discussie gesloten.

Aan de andere kant liet Viergever zien dat, indien hem een publicatie onder ogen kwam waarin hij zich niet kon vinden, zijn betere inzicht wel degelijk aan de man gebracht diende te worden. Als voorbeeld dient een artikel in

Dam Eldorado januari 1974, waarin hij –naar aanleiding van een bespreking van 'toernooien en matchprestaties' door Gerhard Bakker (Het Nieuwe Damspel, voorafgaande aan de match Sijbrands –Andreiko 1973) een wiskundig beoogd afstak waar nog geen procent van de lezers iets van begrepen zal hebben! Jaap kwam over als een "pure bèta". Klopt dat?

Bekende naam, onbekend persoon?

Wie in de geschiedenis van de Kring duikt ontdekt dat sommige van de namen die nu boven de diagrammen in DP staan daar ruim een halve eeuw geleden ook al stonden. Met Viergever is echter iets merkwaardigs aan de hand: in tegenstelling tot die van zijn drie voorgangers in de 'problemistenspecials' (De Zwart, Kruijswijk en De Ruiter) hebben vrijwel alle op schrift gestelde verwijzingen naar zijn persoon –althans in mijn archief– betrekking op techniek. Er is nauwelijks iets te vinden over de man zelf! (En als hij dat bewust zo heeft gewild, wat zal hij dan van dit eerbetoon vinden?)

Bij het eerste optreden van de problemist Viergever in Het Damspel, februari 1948, werd er met geen woord over de debutant gerept. Zijn KvD-entree, juli 1949: idem dito. Pas in het DP-septembernummer van 1951 kwam de lezer iets te weten over de zeer getalenteerde problemist "die met zo'n rasse schreden zijn superioriteit heeft getoond". De student aan de Technische Hogeschool Delft bleek in 1947 via het puzzelblad *Denksport* op het bestaan van damproblemen te zijn gestuit en spoedig daarna debuteerde hij in Het Kompas. Jammer dat de schrijver van het "profiel", Jan Scheijen, pijlsnel overstapte op Viergevers relatie tot de S.R. en in de van hem bekende bewoordingen de jonge problemist de hemel in prees. Houd u vast: "Zijn zienswijze der problematiek is van grootser allure. Ieder probleem van hem ademt moeilijkheid, schoonheid, oorspronkelijkheid en genialiteit uit. Hij behoort momenteel tot de grootsten

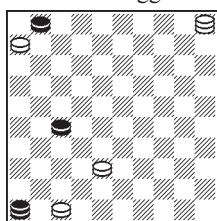
onder de groten. Hij componeert met zó'n verbluffend gemak dat de problemen als het ware uit zijn mouw worden geschud. [...] Zijn werk kan niet genoeg gewaardeerd en geprezen worden." Tja, ruim zestig jaar later weten we wel dat Jaap Viergever –in de jaren zestig alias P.W. Kooij, P. Ruig en J. Vuijk– tot de allergrootsten behoort, maar om nou iemand die pas een paar jaar componeert zó te 'précanoniseren'... !??

Eindspeluitgaven (en de hulp van Kruijswijk)

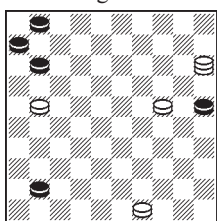
Van de damperiodieken wordt men dus weinig wijzer wat de mens Jaap Viergever betreft. Zelfs de start van zijn eindredacteurschap, juni 1984, vergunde de DP-lezer geen nadere kennismaking. Correspondentie dan? Jawel, Wendel Kruijswijk heeft tientallen jaren met Jaap Viergever contact gehad, hem assisterend bij diens speurtocht door de damspelligerliteratuur. Kruijswijk, vrijwillig conservator van de dam/schaak-afdeling van de Koninklijke Bibliotheek, stelde hem namelijk in staat toegang te krijgen tot alle mogelijke oude damliteratuur en zodoende kon Viergever vrijwel alle eindspelen uit de Nederlandse, Engelse, Franse, Russische, Spaanse en Portugese geschriften verzamelen en (her-)uitgeven. Het zoekwerk was vooral gericht op publicaties van eindspelen sec, maar bijvoorbeeld ook 'Balédent' werd uitgeplozen omdat daar vele slagwerkproblemen in voorkomen, uitmondend in eindspelen... De twee, KWK en Ir. JV, zochten elkaar op of pakten de telefoon. Brieven zijn zeldzaam. Toch heeft Kruijswijk er een aantal teruggevonden en ter bestudering vrijgegeven. Die brieven geven vooral een mooi beeld van de problemen waarmee Viergever gedurende die jaren te kampen had. Een greep uit de citaten: op 24 juli 1971 berichtte JV aan Keller(!): "Eigenlijk heb ik helemaal geen tijd om eindspellen te maken, gezien mijn werkkring. De tijd die ik beschikbaar heb gebruik ik meestal om mijn

eindspelverzameling aan te vullen. Meestal ontbreekt de tijd om m'n eigen eindspellen met de vereiste grondigheid na te kijken. Dat deugt natuurlijk niet, maar het nakijken vergt zo veel tijd. En dan te weten dat ik er nog wel een honderd heb liggen." Dat Jaap te weinig tijd had was meer dan logisch; hij was even

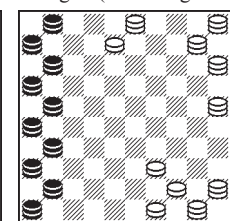
1a H. van Meggelen

1b J. Viergever

2 J. Bergier (Arr. Viergever

(februari 1985)].

tevoren benoemd tot president-directeur van de Wolter & Dros Groep, een keten van installatiebedrijven.

Bij Kruijswijk klaagde hij zes jaar later ook over tijdgebrek, naar aanleiding van een serie Russische eindspellen waarvan hij de oplossingen niet tot zijn beschikking had: "De standen zelf oplossen kost erg veel tijd" (8.12.1977), en "toch blijft het moeilijk de vele standen overzichtelijk te rangschikken" (6.4.1977). Een paar jaar later had hij al een computer tot zijn beschikking, maar dat leverde weer andere gebreken op: "De Amerikaanse printers hebben geen omgekeerde dakjes om op de s-en van bijvoorbeeld Saski te zetten" (11.1.1981). Voor de vertaling van de namen uit het cyrilische schrift gebruikte hij een (door KWK aangereikte) gids met de 'International System for Translation of Cyrillic Characters' (Unesco Bulletin for Libraries, vol. X 1956) alsmede directe aanwijzingen van KWK.

Vanaf het jaar 1972 verschenen er eindspeltuitgaven van Viergever – in de loop der tijd meer en meer in de gedaante van heuse encyclopedieën! Hij liet die in eerste instantie maken door C.M. (Carl) van Barneveld (1909-1983), bezige bij van het plaatselijke ADG, waarvan Viergever lid was. Over de uitvoering, de vorm, was Jaap terecht niet tevreden, maar Van Barneveld toonde zich wel oprecht zeer geïnteresseerd in Viergevers ambitieuze eindspel-projecten en hielp ook bij het verspreiden; hij wist de boeken de damwereld in te helpen. Het door Van Barneveld geredigeerde clubblad, *De A.D.G.-er*, was daarnaast ook een podium voor eindspelpublicatie- en discussie. Een intrigerend citaat uit de brief die Viergever op 1 juni 1971 aan Kruijswijk schreef: "Het Jacquot-eindspelidee heeft nogal wat stof doen opwaaien, hier in de damclub in Amersfoort, althans volgens Van Barneveld. Men vindt het blinkbaar prachtig dat we elkaar zo lekker in de haren zitten. Ik laat ze maar in de waan, Van Barneveld zelf weet wel beter. Ze kijken nu tenminste eens naar die eindspellen." Horen we hier een verzuchting? Decennia lang heeft onze erevoorzitter zijn eindspelregistratiewerk herzien, herzien en nog eens herzien; zo veel mogelijk geperfectioneerd. De uitgaven die Jaap in de jaren negentig zelf het licht deed zien vormen een langdurig gerijpt, kwalitatief hoogwaardig product waarin de geschiedenis van het eindspel voor het grijpen ligt. Maar wie kijkt er naar en wie gebruikt de boeken om er iets moois mee te doen?

Computers, bestanden en techniek

Jaap Viergever stalde de duizenden in 'dicta-ten' openbaar gemaakte eindspellen eerst allemaal in zijn DPRO, een computerprogramma dat hij, computerexpert in de tijd waarin computers nog geen gemeengoed waren, zelf had

ontworpen. De Problemist bofte: een eindredacteur met affiniteit voor de digitale monsters! De ingenieur verving de amateuristische diagrammen van voorheen door (steeds mooiere) computergeprinte stellingen. Er zou zeker weten behoorlijke vertraging in uitstraling zijn geweest, als het aloude knip- en plak, of rondjes- en kruisjeswerk langer had voortgesukeld. Zijn vertrouwdheid met computers is ook ná 2003 nog gebleken. Immers, na een paar windstille jaren ging Jaap weer componeren en de netjes geprinte vellen die hij naar de redacteurs opstuurt tonen aan dat hij nog altijd prima overweg kan met de pc.

We weten inmiddels dat Viergever decennia lang veel meer tijd besteedde aan het opsporen en ordenen van reeds bestaande eindspellen dan aan het zelf componeren ervan. Dat hij toch zeer vele eindspellen heeft samengesteld zal dan ook als een direct gevolg moeten worden gezien van het verzamelwerk: je registreert een eindspel, ziet dat het beter kan en dat inspireert tot authentiek eindspel. Van de duizenden composities die Jaap publiceerde is natuurlijk een groot gedeelte uit zijn eigen brein ontsproten, zeker wat het slagwerk betreft. Maar ook als arrangeur heeft hij goed om zich heen gekeken. Schatten kan ik het niet, maar vermoedelijk heeft hij honderden mislukte creaties van anderen bewerkt, in feite gered.

Twee voorbeelden. In Het Damspel juni 1965 schreef Jaap: "Enige tijd geleden ontvingen we een brief van de heer H. van Meggelen [...] met een eindspel dat uitliep in het volgende standje. [...] De ontleding [zie dia 1a] luidt met zwart aan zet: (7!)382 [damhalen levert niet meer dan remise op en na 42 speelt zwart gewoon (12)] (38)1(41*)42(36)10(27)31,4 W+. Dat was althans de bedoeling, maar zwart blijkt nog net een remisegaatje te hebben in (46-32!) in plaats van (46-41). Viergever: "Met diepe verslagenheid zaten wij naar de overblijvende stand te kijken: zwart een schijf op 43 en wit een schijf op 47 en twee dammen op 5 en 37. Remise. Weg prachtidée." Viergever zou echter Viergever niet zijn als hij niet snel een verbetering zou zoeken. In HD juni 1965 ging hij verder: "Nu brak het zoete moment aan van geïnspireerd en naarstig zoeken naar allerlei bewerkingsmogelijkheden en variaties." Dat deed hij dus ook in HD juni, juli/augustus en september 1965. De mooiste inspiratie staat op dia 1b (uit HD juni). De clou die Van Meggelen bedacht is nog nergens te bespeuren, maar 10(46)5!(30*)35(16*)17(11 of?)6(21) scheidt helderheid. Na 43(27)38 blijkt schijf 47 uit Van Meggelen's eindspel verhuisd naar veld 35 en nu klopt de winstvoering wel! (7*)382! (38)1(32!)37(43)48(49)28! Tata! (38)43,44,44. [Johan Bastiaannet nam het origineel en de verbetering terecht over in zijn artikel over Van Meggelen in Dammen 2

Viergever heeft zich vooral op het verbeteren van eindspellen gericht, maar ook in andere genres heeft hij bewezen een voortreffelijk arrangeur te zijn. Op dia 2 een curieus voorbeeld, uit Dam Eldorado maart 1972 p.70. Tien linkse zwarte dammen leggen het loodje

33,33,17,17,37,37,41,25-34,29,38,38. Hoe het origineel van Jacques Bergier er uit zag mag de geluksvogel die *Mes Loisirs* in de kast heeft staan opzoeken. Viergever stelde zich voor de taak het slot scherp te maken, zonder de (zwarte) aanvangsdammen te verplaatsen. Hij slaagde glansrijk!

Grootmeester

Algemeen Dagblad 27 maart 2009: "De oproep aan Amersfoort om ook zelf kandidaten aan te dragen voor de verkiezing van de 'Grootste Amersfoorter aller tijden' [in het kader van het 750-jarig bestaan van de Kei-stad] leidde tot verrassende nominaties. Bijvoorbeeld Joke Sickmann, de officieuze 'burgemeester' van het Soesterkwartier; wetenschapsjournalist Govert Schilling en de opvallendste kandidaat tot nu toe: 'pikkelateur' Henk Janssen, de medewerker van Eemfors die al een aantal jaren de binnenstad schoon houdt en opvalt met zijn "kar met knuffels". Een bijzondere Amersfoorter is ook Ir. Jaap Viergever (8.1.1929) die bekend staat als een grootheid op het gebied van het verzinnen van damprobleemstellingen." Uiteindelijk ging kunstschilder Piet Mondriaan met de titel aan de haal, ook al had hij slechts tot zijn 8e jaar in Amersfoort gewoond. Onze erevoorzitter woont er al sinds 1956; hij groeide op in Barendrecht en streek in Amersfoort neer aan de Korte Gracht 4b, luttele meters van Mondriaans geboortehuis – nu museum Het Mondriaanhuis. Via de Fahrenheitstraat 64b en Celsiusstraat 49 kwam Viergever in 1968 uit op de Pieter Bothlaan 3, alwaar hij nog steeds woont.

Het hoeft nauwelijks betoog, de vele magistrale composities die u in dit nummer onder ogen krijgt spreken voor zich, maar toch: Jaap Viergever is Internationaal Grootmeester in de damproblematiek. (Het is mij niet bekend of die titel betrekking heeft op zijn slagwerk of op zijn eindspellen, of op allebei. Titels interesseren mij weinig, want een naam moet voor zich spreken, of eventueel vergezeld gaan van een geuzennaam zoals het geval is met onze held: Koning van de Trikrak). Viergever wist en weet raad met veel schijven in slagwerk en met veel dammen in eindspellen. Er zijn weinig moderne omvangrijke naslagwerken waarin de naam Viergever nauwelijks voorkomt. Eén daarvan is de Miniaturenatlas (1998-2006) van Gerhard Bakker. Jaap was en is vrijwel nooit uit op kleine standen, zelden zakken de schijventallen in slagwerk bij hem onder de 10 om 10. Je kunt nu eenmaal niet alles doen, al zou men dat bij Jaap Viergever bijna vergeten.

Met dankzegging aan K.W. Kruijswijk voor zijn assistentie bij dit portret van Jaap Viergever.